

МОРАТОРІЙ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ СТОЛИПІНСЬКОЇ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ

Одним із чинників підвищення міжнародної конкурентоспроможності України є наявність ринкового механізму купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, як це передбачено Земельним Кодексом України, який було прийнято ще 2001 року. Перехідними положеннями Кодексу, Розділ Х, п.15, передбачено, що купівля продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення має здійснюватися після набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2018 року [1].

До теперішнього часу такий закон не тільки не прийнято, але й остаточно не розроблено, що стає суттєвою перешкодою на шляху відкриття цивілізованого ринку

сільськогосподарської землі. Не проводиться суспільне обговорення питань створення ринку землі, що в свою чергу призводить до зайвого підвищення соціальної напруженості в країні. Остаточно не сформовано інформаційну основу земельного ринку, тобто Державний земельний кадастр – єдину державну геоінформаційну систему відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку і розподіл земель між власниками і користувачами.

Така ситуація склалася з багатьох причин. Зокрема Закон «Про Державний земельний кадастр» було ухвалено лише наприкінці 2011 року, що суттєво загальмувало розробку і створення кадастру [2]. Крім того, слід зазначити, що отримання кадастрових номерів і відповідних витягів з Державного земельного кадастру власниками земельних ділянок триває досі і представляє собою доволі непрозору і кошовну процедуру, яка може тривати місяцями і містить корупційну складову.

Звертаючись до досвіду Столипінської аграрної реформи початку ХХ століття, головною метою якої були підтримка вітчизняного сільгоспвиробника і підвищення продуктивності сільського господарства через впровадження новітніх аграрних технологій, можна зазначити, що питання ринку сільськогосподарської землі вирішувались системно і ефективно.

На той час в країні вже існував Селянський земельний банк, завдяки якому держава ставала активним гравцем на земельному ринку, який надавав селянам довгострокові пільгові позики на купівлю землі і через який здійснювався значний обіг земель сільськогосподарського призначення. Крім того, в рамках реформи оперативно і безкоштовно для селян вирішувалось питання отримання документів на земельну ділянку. При відсутності земельних суперечок з сусідами документ про право власності вироблявся протягом кількох днів землепорядником. За наявності таких суперечок максимальний строк отримання документу становив один місяць.

З метою прискорення реформи було розгорнуто державну програму підготовки землепорядників, одним з яких став син П.А. Столипіна Аркадій Столипін. Така активна участь держави і уряду в проведенні земельної реформи сприяла створенню і швидкому розвитку самостійних фермерських господарств – хуторів і отрубів. А це, в свою чергу, сприяло не тільки розвитку сільського господарства, але й економіки країни цілому, сприяло створенню міцного середнього класу приватних власників і через кооперацію, як трудову, так і кредитну, закладало підвалини стійкого громадянського суспільства, яке до теперішнього часу все ще не сформовано в Україні, де під час ринкових перетворень відбулося значне соціальне розшарування населення і майже зник середній клас [3].

Таким чином, серед головних уроків Столипінської аграрної реформи, які можуть бути використані Україною з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності, є активна законотворча, адміністративна і економічна участь держави в формуванні і функціонуванні ринку земель сільськогосподарського призначення, а також підтримка вітчизняного сільгоспвиробника і створення потужного середнього класу, який стане основою громадянського суспільства за прикладом європейських демократій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Земельний Кодекс України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/print1478771997585047>.
2. Закон України «Про Державний земельний кадастр». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
3. Борисов М.Ю. Актуальні риси Столипінської аграрної реформи / Борисов М.Ю. // Історія народного господарства та економічної думки України : зб. наук. праць. – Вип. 49. – К. : ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2016. – С.79–92.